

СЕКЦІЯ 1
ФІЛОСОФСЬКІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВА,
ПРАВОВА ПСИХОЛОГІЯ

Бандура О.О.,
доктор філософських наук, професор кафедри
філософії права та юридичної логіки НАВС

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ ДЛЯ
МЕТОДОЛОГІЇ ПРАВОВОГО ПІЗНАННЯ

Як відомо, загалом психологія як наука про психічну діяльність людей відіграє важливу роль у правовому пізнанні. Найвагомішим свідченням цього виступає така юридична субдисципліна, як юридична психологія, яка лежить на межі психології з юриспруденцією.

Одночасно психологія має також певне значення для методології юриспруденції як науки. Зокрема, істотний психологічний аспект має феноменологічний підхід, який знаходить широке застосування при дослідженнях передусім в такій галузі філософії права, як правова онтологія. Тут його можна реалізувати через концепт правової реальності як суттєвого елементу життєвого світу людини. Крім того, зазначений метод активно застосовується у правовій антропології, правовій аксіології, а також у правовій праксеології.

«Феноменологічний метод, – пише С.І.Максимов, – полягає в абстрагуванні від усього зовнішнього, неістотного для з'ясування дійсної природи речей. Це здійснюється шляхом виявлення суб'єктом у своїй свідомості певних самоочевидних структур, які передують нормам права, правовим інститутам, відносинам і взагалі правовому мисленню. Такі структури отримали назву правових ейдосів. Вони являють собою не просто те загальне, що є у всіх правових явищах, а їх універсальний генетичний принцип, який породжує всі можливі одиничні прояви права. Це ідеальне буття права, яке відкривається на основі інтуїції законодавцем, суддею, звичайним громадянином».

Інтуїція має величезне значення для розуміння не лише правової реальності, але й реальності загалом. «Реальність, – зазначають Г.І. Іконнікова та В.П. Ляшенко, – відноситься до розряду понять, які розуміють переважно інтуїтивно».

Цієї позиції дотримується також С.К. Свасьян. Він докладно аналізує феномен інтуїції, інтуїтивної думки. «Що означає "інтуїтивна" думка? – пише він. – Принципово кажучи: вона є *неупередженою* думкою, думкою, рівною собі і такою, що протікає не в руслі звичних термінів, а згідно власній природі. Такий підхід не викликає заперечень.

Звернемось до ширшого пояснення К.С.Свасьяном його точки зору: «Досвід думки є переживанням думки, зануренням свідомості в допредикативне, дорефлексивне, допонятійне життя думки, де вона виявляється органом сприйняття, спочатку не менш реальним і виразним, аніж око і вухо, а поступово і реальнішим і виразнішим, аніж око і вухо, оскільки сама можливість чуттєвого сприйняття виникає з можливості розумового сприйняття ідей. Тут ... доступ пізнання до об'єкту виглядає вже ... просто *самоочевидністю*. Але це і є *інтуїтивною думкою*. Ототожнюючи її з поняттям, ми мимоволі вміщуємо її в голові і марно б'ємося над теоретико-пізнавальною нісенітницею суб'єкт-об'єктного відношення. Поняття (дискурсивний зріз думки) може цілком знаходитися "в" голові; але думка, що не поділяється на голову без залишку, перебуває своїм залишком в самій речі, складаючи її суть і сенс. Проте, на наш погляд, немає необхідності у гіпотезі, що у самій речі міститься «залишок» думки, який виражає суть цієї речі. Можливе простіше пояснення. Сприймаючи річ, людина одночасно «вмикає» й інтуїцію. Інтуїція дозволяє людині вже від самого початку ознайомлення з річчю скласти певне уявлення про її суть. Звичайно, це уявлення може коригуватись у процесі подальшого вивчення речі.

Отже, феноменологічний метод, який широко застосовується у філософсько-правових дослідженнях (передусім у онтологічно-правових), спирається на інтуїцію як здатність людини безпосередньо осягати істину. В цьому певною мірою проявляється значення психології для методології правового пізнання.

Білецька К.К.,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу НАВС

ПРОБЛЕМА ОБРАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ОСОБИСТОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ФІЛОСОФСЬКОЇ ТОЧКИ ЗОРУ

Проблема свободи, свободи волі, свободи вибору, свободи дій хвилювала людей починаючи з моменту утворення суспільно-політичного ладу і на даний час продовжує хвилювати. Дана філософська категорія означає можливість вибору людиною форми своєї життєдіяльності. Так, сучасні національні та міжнародні акти передбачають рівність усіх людей, свободу вибору кожної окремої людини щодо вибору місця проживання, професії, роду діяльності та інше. Проте, окрім прав та свобод у кожній людині існують також обов'язки, зокрема, правові та моральні обмеження, прийняті норми поведінки у суспільстві. Всім відоме